

Kodeks Etyki Lekarza Weterynarii jako zbiór zasad postępowania zawodowego – o powinnościach etycznych lekarzy weterynarii

Joanna Helios, Wioletta Jedlecka

z Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Celem niniejszego artykułu jest próba zwrócenia uwagi na zasady postępowania zawodowego określone w Kodeksie Etyki Lekarza Weterynarii (KELW). Zasady etyki lekarskiej wynikają z ogólnych norm etycznych, a refleksja deontologiczna na plan pierwszy wysuwa kwestie związane z odpowiedzialnością. Zasady postępowania lekarzy weterynarii muszą być zgodne z zasadami deontologicznymi, określonymi w Kodeksie Etyki Lekarza Weterynarii. Pewna trudność polega na tym, że status zasad deontologicznych nie jest do końca jasny. W związku z tym wyodrębniono następujące grupy problemów:

- wskazanie na rozumienie zasad na gruncie teorii prawa;
- pokazanie, że etyka zawodowa/deontologia formułuje powinności etyczne lekarzy weterynarii;
- omówienie ogólnych i szczegółowych zasad wykonywania zawodu lekarza weterynarii.

O zasadach w ogólności

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: *Normy etyczne są autonomiczne w stosunku do norm prawnych. To normy prawne powinny posiadać legitymację aksjologiczną, normy etyczne nie potrzebują legitymacji jurystycznej. Pozytywne prawo, szczególnie w systemie pluralistycznym, jest zawsze wynikiem kompromisu różnych sił politycznych i społecznych odgrywających rolę w życiu publicznym. Prawo nie może być pełnym odbiciem moralności. Stąd pochodzą różnice zakresów pomiędzy obowiązującym systemem prawa a występującymi w społeczeństwie systemami norm etycznych* (1). Wynika z tego, że normy prawne są zawsze zakotwiczone w pewnych pozajurystycznych przekonaniach, podczas gdy normy etyczne nie potrzebują do swego istnienia prawnej legitymizacji i będą wiążące dla adresatów niezależnie od tego, czy organy państwa uznają daną regułę etyczną za godną ochrony prawnej, czy też tego nie uczynią. Zacytowane orzeczenie zgadza się z linią orzeczniczą Trybunału. Organ ten w postanowieniu z 7 października 1992 r. orzekł, że zapisy znajdujące się w zbiorach zasad etyki zawodowej nie mają przymiotu norm prawnych. W literaturze podkreśla się – w ślad za tymi orzeczeniami – że normy prawne powinny mieć oparcie w akceptowanym przez społeczeństwo systemie wartości, zwłaszcza w odniesieniu do wartości podstawowych. Zbiory norm etycznych oraz prawnych nie pokrywają się jednakże ze sobą i są od siebie względnie niezależne. Twierdzenie

Veterinary Surgeon's Code of Ethics as a set of principles and rules for professional conduct – on the ethical obligations for veterinary surgeons

Helios J., Jedlecka W., Faculty of Law, Administration and Economics, University of Wrocław

The subject of this article is an attempt to draw attention to the status of professional conduct rules defined in the Veterinary Surgeon's Code of Ethics. The principles of medical ethics result from general ethical standards, and the deontological reflection brings to the fore issues related to responsibility. The rules of conduct of veterinarians must comply with the deontological rules set out in the Veterinary Surgeon's Code of Ethics. The difficulty is that the status of deontological principles is not entirely clear.

Keywords: ethical principles, legal principles, professional ethics, deontology.

zatem, że norma etyczna musi być zgodna z normą prawną jest więc nie do utrzymania. Przyjęcie takiego twierdzenia wskazywałoby priorytet norm prawnych względem norm etycznych. A wydaje się, że sytuacja jest odwrotna, to jest, że prawo powinno być umocowane etycznie. Etyka zaś nie wymaga uzasadnienia legalistycznego. Zauważyć też należy, iż normy etyczne nie są ani uchwalane ani derogowane w trybie przewidzianym dla norm prawnych. Opinia więc, że normy etyczne i prawne mają odmienną naturę, a zwłaszcza że normy etyczne nie wymagają legitymacji prawnej, są pierwotne w odniesieniu do norm prawnych i tworzenie przez samorządy zawodowe aktów zawierających zasady deontologii zawodowej, nie wypływa więc z woli państwa, ponieważ państwo nie jest źródłem etyki, ma charakter metaprawny i uniwersalny (2). Zatem dobrze byłoby nieco miejsca poświęcić kwestii pojmowania zasady etycznej, które to pojęcie może być – podobnie jak pojęcie zasady prawnej – rozumiane dwojako: w sensie opisowym i w sensie normatywnym. Zwrotowi „zasada prawa” prawnicy przypisują reszta bardzo różne znaczenia. Niemal każda dyscyplina prawnicza ma inne tradycje pojmowania „zasad prawa”, a wyróżniane w tych dyscyplinach pojęcia służą odmiennym celom. Sam termin „zasada” jest terminem języka naturalnego (początkowego) i w związku z tym obciążony jest wszelkimi wieloznacznościami tegoż języka.

Jako punkt wyjścia przyjmuje się trzy podstawowe znaczenia zwrotu „zasada prawa”:

- 1) wypowiedź o charakterze dyrektywalnym,

- 2) nazwa dla pewnego typu rozwiązań instytucjonalnych,
- 3) postulat definicyjny dla określonego pojęcia prawnego czy prawniczego (3).

Punktem wyjścia dla rozróżnienia odmiennych ról, jakie spełnia odwoływanie się na gruncie nauki i praktyki do zasad prawa, jest odróżnienie zasad pojmowanych dyrektywalnie od zasad rozumianych niedyrektywalnie (opisowo). Odwoływanie się do zasad prawa pojmowanych dyrektywalnie, tzn. uznanych za normy danego systemu, służy do szczególnego wyróżnienia norm nadrzędnych w stosunku do innych. Opisowy zaś sposób pojmowania zasad prawa przede wszystkim służy celom dydaktyki, formułowaniu opisu systemu prawnego, wykazywaniu funkcjonalnych powiązań pomiędzy określonymi normami danego systemu oraz wskazywaniu oczekiwanej roli społecznej określonej normy, czy też instytucji prawnej. Podkreślić należy, że sprawa odróżnienia zasad prawa pojmowanych dyrektywalnie od tych, które pojmowane są opisowo, jest szczególnie trudna. W podstawowym znaczeniu opisowym „zasada prawa” oznacza wzorzec ukształtowania określonego przedmiotu unormowania, wskazujący sposób rozstrzygnięcia danej kwestii, wyróżnionej z określonego punktu widzenia. Wzorzec ten może zaś być wzorcem sprawozdawczo odtworzonym albo projektowanym (4). Zasadą prawa jest norma nadrzędna, bardziej ogólna, chroniąca dobro szczególnie cenne w porównaniu z innymi, zwykłymi normami. Norma zasadnicza jest to zatem norma należąca do systemu prawa, doniosła aksjologicznie, ale wyrażająca normatywnie określone preferencje prawodawcy. Istotny jest fakt, że wartości preferowane przez prawodawcę w postaci zasad prawa znajdują się na szczycie skali jego preferencji. Można więc rzec, że są one w ten sposób bardziej, mocniej chronione niżeli wartości wyrażone w zwykłych normach prawnych. Prawodawca nie formułuje zazwyczaj przy tym katalogu zasad, co pozwalałoby na bardziej jednoznaczną kwalifikację pewnych norm jako zasady. O wyinterpretowaniu zasady, czy też o zaliczeniu wyinterpretowanej normy do zasad decyduje doktryna lub praktyka prawnicza. Odróżniane w teorii prawa typy zasad wskazują wyraźnie na brak jednolitego podejścia prawodawcy do tej konstrukcji normatywnej (5). Zasady prawa są normami szczególnego rodzaju, tj. metanormami nadrzędnymi ze względu na wagę zawartych w nich treści oraz doniosłość dla całego systemu prawa (6). Owa nadrzędność może oznaczać:

- nadrzędność hierarchiczną wynikającą z różnej mocy prawnej aktów prawnych, ustalonej zgodnie z przyjętą koncepcją źródeł prawa;
- to, że zasada udziela kompetencji do stanowienia zwykłych norm i wyznacza merytoryczne kierunki prawotwórstwa;
- większą społeczną doniosłość zasady prawa od zwykłych norm prawnych;
- wyższy stopień ogólności zasady prawa niż norm zwykłych.

Można też mówić o nadrzędności jednych zasad prawa nie tylko nad zwykłymi normami, ale

również nad innymi zasadami prawa. Dzieje się tak, gdy:

- mamy do czynienia z zasadami prawa, które mają charakter instrumentalny w stosunku do celu wyznaczonego przez inną zasadę;
- kilka odrębnych, lecz funkcjonalnie powiązanych zasad składa się na jedną „nadrzędną” zasadę (7). Szczególna rola zasad prawa w systemie prawnym polega na tym, że:
 - a) wyznaczają one kierunki działań prawodawczych, wskazując, jakie stany rzeczy prawodawca powinien osiągnąć poprzez tworzenie prawa oraz jakich wartości w procesie prawodawczym powinien nie naruszać, wskazując także pewne sposoby kształtowania instytucji prawnych;
 - b) ukierunkowują proces interpretacji przepisów prawa;
 - c) wskazują kierunki stosowania prawa, w szczególności sposoby czynienia użytku z tzw. luzów decyzyjnych;
 - d) ukierunkowują sposób czynienia użytku z różnych, przysługujących określonym podmiotom „praw” (8).

Odnosząc te rozważania do zasad etycznych, należy zauważyć, że znaczenie opisowe odnosi się do zewnętrznego oglądu i zewnętrznej analizy funkcjonowania określonego systemu etycznego oraz kolejno wskazania wiodących, podstawowych instytucji lub wzorców postępowania funkcjonujących i stanowiących kluczowe elementy danego systemu. Znaczenie normatywne (dyrektywalne) pojęcia „zasada etyczna” ma zaś charakter wewnętrzny, ponieważ oznacza wiążącą, szczególną normę etyczną badanego systemu (9). Co ciekawe, w przypadku zasad prawa dochodzi ponadto do swoistego ważenia racji zasad prawa. Zagadnienie to porusza nie jest w szczególności przez filozofa prawa Ronalda Dworkina (10). Wskazuje on na tzw. wymiar wagi lub doniosłości zasad, przy czym waga ta nie jest tożsama z pojęciem mocy prawnej. Znaczenie wymiaru wagi zasad ujawnia się szczególnie w przypadku, gdy kolidują one ze sobą w konkretnej sprawie. Kolidują taka jest bowiem rozstrzygana właśnie poprzez uwzględnienie relatywizowanego do okoliczności sprawy, stopnia doniosłości każdej z zasad. Przyznanie pierwszeństwa jednej zasadzie nie oznacza zakwestionowania ważności pozostałych zasad i usunięcia ich z systemu prawa. „Przeważona” zasada może bowiem znaleźć zastosowanie i określić normatywne konsekwencje w sprawach przyszłych. Niejednokrotnie też sąd dąży w kontekście rozpatrywanego stanu faktycznego do optymalnego uwzględnienia wszystkich pozostających w kolizji zasad (10). Z kolei struktura ważenia zaproponowana przez Roberta Alexego obejmuje trzy elementy: regułę (prawo) ważenia, wzór ważenia i ciężar argumentacji. Zgodnie z prawem ważenia w procedurze ważenia można wyróżnić trzy stadia: określenie stopnia spełnienia czy naruszenia pierwszej zasady (Z1), ustalenie doniosłości spełnienia zasady konkurującej (Z2) oraz zestawienie i ocena rezultatów dwóch poprzednich stadiów, czyli ocena tego, czy doniosłość zaspokojenia konkurującej zasady Z2 usprawiedliwia naruszenie bądź niespełnienie zasady Z1. Trzecia faza

oddaje istotę procesu ważenia zasad. Znając wartość trzech zmiennych, tj. stopnia doniosłości konkurujących zasad, ich abstrakcyjną wagę i rzetelność empirycznych ocen doniosłości tych zasad, uzyskujemy kompletną formułę ważenia:

$$\begin{aligned} &WZ1, 2K = \\ &= (SZ1K \times WaZ1 \times RZ1K) : (SZ2K \times WaZ2 \times RZ2K) \end{aligned}$$

Procedura ważenia może nie wskazywać jednego poprawnego rozstrzygnięcia, a podejmującemu decyzję przysługuje tzw. strukturalna dyskrecjonalność. Alexy proponuje więc, że w przypadku kolizji zasad rozstrzygana jest ona *in concreto*, a nie *in abstracto*; w wyniku kolizji nie dochodzi do uchylenia jednej z kolidujących zasad, gdyż zasady obowiązują jedynie w pewnym stopniu; rozstrzygnięcie kolizji polega na ustaleniu warunkowego pierwszeństwa jednej z zasad, a tym samym na ograniczeniu zastosowania jakiejś innej zasady; przy tym ustalenie owo opiera się na kryteriach faktycznych i prawnych, zwłaszcza zaś na przypisaniu odpowiedniej wagi kolidującym ze sobą dobrom, chronionym przez te zasady; rozwiązanie kolizji powinno się opierać na zasadzie proporcjonalności, tak żeby realizacja jednej zasady prowadziła do jak najmniejszego uszczerbku w realizacji drugiej z zasad; rozstrzygnięcie kolizji zasad prowadzi do ustalenia reguły dla określonej zgeneralizowanej klasy stanów faktycznych (11).

Etyka zawodowa i deontologia, czyli o powinnościach etycznych lekarzy weterynarii

Pojęcie etyki zawodowej jest utożsamiane z pojęciem deontologii. Deontologia to zbiór norm etycznych opierających się na stanowiącym ich fundament założeniu, że istnieją pewne rodzaje czynów, których nie wolno wykonywać, niezależnie od wartości rezultatów, do jakich one prowadzą. Zdaniem zwolenników deontologii wartości moralnej czynów nie determinują jedynie ich skutki, lecz przede wszystkim ich wewnętrzna wartość, na którą wpływ mogą mieć np. intencje, motywacje lub rodzaj ocenianego czynu. W opozycji do deontologii pozostaje konsekwencjalizm postrzegany jako nurt zaznaczający się w pewnej grupie teorii etycznych, których zwolennicy twierdzą, że o wartości moralnej wykonywanych przez człowieka czynów decydują wyłącznie ich skutki. Jedną z klasycznych teorii konsekwencjalistycznych jest utylitaryzm (12). Wynika z tego, że deontologia jest zbiorem zasad etycznych regulujących obowiązki w pewnej dziedzinie, głównie związanej z zawodem (13).

Termin „etyka zawodowa” odnoszony jest do spisanych norm, które odpowiadają na pytanie, jak ze względów moralnych przedstawiciele danego zawodu powinni, a jak nie powinni postępować (14). Etyka zawodowa jest ważnym zagadnieniem moralności i zawiera w sobie etykę danej zbiorowości, deklarowane i stosowane wartości. Etyka zawodowa odnosi się do zespołu norm i zobowiązań wymaganych od reprezentantów określonego zawodu.

Etyka ta jest teorią odpowiedzialnej, a tym samym moralnie dobrze realizowanej pracy, tj. wykonywanej dzięki sprawnościom, które warunkują efektywną pracę. Sam zespół tych sprawności kształtuje się proporcjonalnie do tego, jak pojmuje się pracę. Poza tym efekty działań są odczuwalne zarówno dla osób, które podejmują działania w sferze zawodowej, jak i dla tych, którzy odczuwają skutki tych działań. Wśród czynników decydujących o treści etyki zawodowej istotną rolę odgrywają tradycje danego zawodu oraz wartości moralne związane z jego funkcjonowaniem. Ważne są przy tym hierarchie wartości, które istnieją w każdym systemie moralności zawodowej. Warto zauważyć, że etyka zawodowa ma zasadnicze znaczenie przy wykonywaniu zawodów społecznie wartościowanych pozytywnie, a przy tym dotyczących odpowiedzialności wobec drugiego człowieka i dobra wspólnego (15). Etykę zawodową można traktować jako element subkultury danego zawodu. Stanowi ona zastosowanie zasad ogólnych do pewnych specyficznych sytuacji, w których znaleźć się może człowiek podczas pełnienia określonej roli zawodowej. Należy pamiętać, że zakres czynności charakterystycznych dla danego zawodu i funkcje, jakie pełni on w społeczeństwie, oraz obiektywne warunki jego wykonywania są historycznie zmienne. Tak więc rozwój wiedzy zawodowej, przede wszystkim zmiany metod pracy, przeobrażenia ustroju politycznego, stosunków społecznych i ekonomicznych, zmiany w społecznym podziale pracy i strukturze zawodów mogą wpływać na rodzaj sytuacji, z którymi mają do czynienia przedstawiciele każdego zawodu. W kodeksach etycznych różnych zawodów zmienia się hierarchia norm, zmienia się stopień rygoryzmu ich obowiązywania i rozmieszczanie akcentów, ponadto inny jest zakres czynności, na które rozciąga się działanie jednobrzmiących norm, a przekroczenie pewnych zakazów nabiera innego znaczenia w różnych systemach – ale nie ma w nim norm sprzecznych w stosunku do etyki ogólnej (16).

Etyka zawodowa spełnia określone zadania: reguluje funkcje wobec określonej grupy zawodowej; określa stosunek przedstawicieli danej grupy do przedmiotu działania; zabezpiecza przedstawicieli danego zawodu przed różnorodnymi pokusami, które są związane z charakterem wykonywanej przez nich pracy; podnosi prestiż danej korporacji zawodowej poprzez dbanie o właściwy poziom moralny przez przedstawicieli danego zawodu, jak również przestrzeganie wypracowanych dla niej charakterystycznych norm oraz pełni jeszcze funkcję, która polega na tym, iż pewna grupa norm etyki danego zawodu wykracza poza bezpośrednią działalność *stricto* zawodową i dotyczy udziału i postępowania w ogólnie pojmowanym życiu społecznym (17). Twierdzi się nieraz, że etyka zawodowa nie wprowadza co prawda innych obowiązków, ale inaczej określa hierarchię wśród tych samych obowiązków, które są również uznawane w etyce ogólnej. Ta opinia występuje w wersji mocniejszej i słabszej. W pierwszej z nich głosi, że etyka zawodowa może nieraz zmieniać albo wręcz odwracać stosunek ważności,

w jakim pewne wartości, czy też obowiązki znajdują się na gruncie etyki ogólnej, tak iż wartości, czy też obowiązki, które w tej drugiej uchodzą za ważniejsze, w pierwszej okazywałyby się czasami mniej ważne (18). Etyki zawodowe bronią moralnych interesów ludzi korzystających z usług zawodów posiadających własne kodeksy etyczne, którzy posiadając profesjonalną wiedzę i wykonując zawód, nie mogą naruszać godności człowieka i tych wszystkich wartości, które się na nią składają (19). Etyka zawodowa/ deontologia odgrywają, a w zasadzie powinny odgrywać, kluczową rolę w praktyce lekarzy weterynarii. Wszak to przecież deontologia próbuje przełożyć i zastosować w konkretnych przypadkach ogólnie przyjęte normy etyczne w odniesieniu do lekarzy weterynarii i podejmowanych przez nich działań. Jej obiektem zainteresowania są ponadczasowe pytania dotyczące: zabijania i okoliczności, w których jest ono akceptowalne; odpowiedzialności lekarskiej i jej konsekwencji; a także aspektów powstrzymywania się od wyrządzania szkody, w tym również lekarskiego *primum non nocere*. Zasady postulowane przez deontologię znajdują odbicie w większości kodeksów prawa. Stawiane jest pytanie, czy rzeczywiście lekarzowi, w pełni ukształtowanemu moralnie człowiekowi, niezbędne są szczegółowe wskazówki, jak ma wykonywać swoje obowiązki i jaką postawę przybrać w sytuacjach zawodowych. Czy sam, jako człowiek, nie cechuje się wykształconymi w pełni granicami moralnymi swego świadomego postępowania, np. względem torturowania zwierząt w świetle nauki? Pojawia się kolejne pytanie: jeśli moralność lekarza zostanie tak bardzo wypaczona, że nie będzie on w stanie się powstrzymać od żadnych działań względem pacjenta, czy będzie on jednocześnie w stanie pozostać odpowiedzialnym i uczciwym lekarzem – kolegą w obrębie zawodowego środowiska? Czy będzie w stanie nie dopuszczać się nagannych praktyk w imię zysku, eliminowania konkurencji czy w końcu poświadczania nieprawdy dla osiągnięcia partykularnych korzyści? Co wtedy, gdy wejdzie w konflikt z prawem? Czy ponosząc konsekwencje swojego czynu, wyciągnie wnioski, uznając lekarski kodeks etyczny? I pytanie ogólniejsze: czy istnieje tak uniwersalny kodeks, który byłby w stanie zapobiec „moralnej ślepcie”? (20). Oczywiście żaden kodeks nie jest w stanie zapobiec „moralnej ślepcie”, jednakowoż jego zasady są drogowskazami/wskazówkami i powinny kierować postępowaniem lekarzy weterynarii w taki sposób, aby mogło ono zostać zaklasyfikowane jako etyczne w świetle zasad zawodowych (21). Przecież już art. 4 ustawy o zawodzie lekarza weterynarii czytamy, że: *Lekarz weterynarii obowiązany jest wykonywać zawód ze szczególną starannością, w oparciu o zasady etyki i deontologii weterynaryjnej* (22). Pamiętajmy także, że zasadniczą rolę w egzekucji prawa ochrony zwierząt ustawodawca powierzył Inspekcji Weterynaryjnej. Jest ona służbą podlegającą nadzorowi ministra właściwego do spraw rolnictwa, a zasadniczym celem, któremu służyć mają realizowane przez nią zadania, jest ochrona zdrowia publicznego. Jednakże do jej zadań należy również dbałość o zapewnienie

prawnej ochrony zwierząt, stąd zasady etyczne i powinności deontologiczne są istotne z punktu widzenia pełnionych przez nią zadań (23).

Ogólne i szczegółowe zasady wykonywania zawodu lekarza weterynarii

Zasady ogólne Kodeksu Etyki Lekarza Weterynarii związane są z wartościami. Wartości to przede wszystkim formy znaczeń. Ale jako takie, tzn. pojmowane w swej ogólności i uniwersalności, są one poza wszelką konkretyzacją. Jako wartości uniwersalne to zatem jedynie pewne pojęcia, idee, które nie sposób skonkretyzować, aby nie zanegować ich ogólności i uniwersalności (24). Do takich wartości ogólnych możemy zaliczyć: dbałość o zdrowie zwierząt, weterynaryjną ochronę zdrowia publicznego i środowiska, dobro człowieka (art. 1 KELW); zaufanie publiczne (art. 2 KELW); godność zawodu (art. 3 KELW); wiedzę, rzetelność, uczciwość i wysoką kulturę osobistą (art. 4 KELW); prawdę (art. 8 KELW); autorytet samorządu (art. 11 KELW); szczególną staranność (art. 11 KELW). W ramach zasad ogólnych możemy wymienić obowiązki w zakresie znajomości prawa, uzupełniania wiedzy, doskonalenia umiejętności zawodowych (art. 5 i art. 6 KELW); nieużywanie i niezwalanie na używanie swojego nazwiska i tytułu zawodowego do reklamowania towarów i usług (art. 7 KELW).

Kodeks Etyki Lekarza Weterynarii formułuje następujące zasady szczegółowe:

- 1) zasady postępowania lekarza weterynarii wobec zwierząt, ich właścicieli i opiekunów (art. 12–29 KELW);
- 2) zasady określające rolę lekarza weterynarii w ochronie zdrowia publicznego oraz ochronie środowiska i praw zwierząt (art. 30 KELW);
- 3) zasady określające przeprowadzanie doświadczeń na zwierzętach (art. 31 – art. 33 KELW);
- 4) zasady regulujące stosunki pomiędzy lekarzami weterynarii (art. 34–43 KELW);
- 5) zasady końcowe: obligujące nauczycieli akademickich będących lekarzami weterynarii do dawania przykładu do naśladowania i przekazywania studentom weterynarii zasad KELW (art. 44 KELW); nakładające powinność działania zgodnie z dobrymi obyczajami, dobrą praktyką weterynaryjną, dbanie o autorytet zawodu lekarza weterynarii i zaufanie publiczne (art. 45 KELW); powinność postępowania zgodnie z uchwałami samorządu lekarzy weterynarii (art. 46 KELW); wskazanie na odpowiedzialność zawodową za brak przestrzegania zasad KELW (art. 47 KELW).

Zdecydowanie najwięcej jest powinności, które mają charakter nakazu, normy oczekiwane zachowania się przez lekarza weterynarii, ale również wśród zasad postępowania wobec zwierząt oraz ich posiadaczy pojawiają się powinności, które mają charakter zakazu, a dotyczą takich postaw, których lekarze weterynarii nie mogą przyjmować.

W Kodeksie Etyki Lekarza Weterynarii znajdziemy ponadto zasady dotyczące dobrowolności postępowania lekarza weterynarii, tyżące się zachowań,

które lekarz weterynarii może podejmować wedle własnego uznania, np. swoboda wyboru metody leczenia. KELW przypisuje opiekunowi zwierzęcia bardzo ważne prawo, które polega na możliwości wyboru lekarza weterynarii. Uprawnienie to przekłada się na konkurencję pomiędzy lekarzami weterynarii. Zgodność postępowania z zasadami etycznymi ma spowodować, że rywalizacja nie będzie się przekładać na jakość świadczonych usług, gdyż lekarze weterynarii są przedstawicielami zawodu zaufania publicznego, w związku z tym zawsze powinni wykonywać swoje usługi na najwyższym poziomie, w celu korzyści dla interesu indywidualnego, chroniąc przy tym interes społeczny. A samo prowadzenie działalności w ramach zakładu leczniczego dla zwierząt musi być zgodne z zasadą uczciwej konkurencji, co przekłada się na kwestie dotyczące honorarium. Zgodnie z KELW honorarium jest umowne, co oznacza, iż nie ma z góry określonej ceny za wykonywaną usługę przez lekarza weterynarii w oparciu o etyczne zasady postępowania (25).

Również European Veterinary Code of Conduct nie pozostaje obojętny wobec zasad postępowania dla lekarzy weterynarii. Przedmiotem wskazanych w tym kodeksie zasad są powinności moralne i wartości. Podstawowe zasady związane są z kompetencją i profesjonalizmem lekarzy weterynarii, z ich niezależnością i bezstronnością, uczciwością w relacjach z klientami i kolegami po fachu, obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej oraz powinnościami dotyczącymi odpowiedzialności oraz konieczności posiadania ubezpieczenia (26).

Podsumowanie

Przestrzeganie przez lekarzy weterynarii zasad etyki jest jednym ze znaczących elementów zapewnienia dobrostanu zwierząt. Zasady etyki zawodowej wciąż stoją w obliczu poważnych wyzwań, co związane jest zapewne z sytuacją na rynku, dużą konkurencją pomiędzy lekarzami weterynarii czy rozwojem nauki, który koncentruje się na doświadczeniach na zwierzętach. Jeśli usługi weterynaryjne mają nie być w dalszym ciągu zaliczane do klasycznych usług rynkowych, to lekarze weterynarii powinni przestrzegać zasad wynikających z Kodeksu Etyki Lekarza Weterynarii, mimo sporów co do charakteru samych zasad i statusu kodeksów etyki zawodowej.

Piśmiennictwo

- Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 marca 1993 r., W 16/92, OTK 1993, poz. 16.
- Scheffler T. (red.): *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, s. 9.
- Wronkowska S.: Sposoby pojmowania „zasad prawa” (dyskusja w Komitecie Nauk Prawnych PAN). *Państwo i Prawo* 1972, zeszyt 10, s. 167. Na temat problemów z pojmowaniem „zasad prawa” na gruncie prawa intertemporalnego patrz: J. Mikołajewicz, A. Skoczylas: *Intertemporalna problematyka prawa administracyjnego*, RPEiS 2012, nr1, LXXIV, s. 6.
- Wronkowska S., M. Zieliński, Z. Ziemiński: *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1974, s. 28–29, 43.
- Leszczyński L.: *Tworzenie generalnych klauzul odsyłających*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, Lublin 2000, s. 39–40.
- Kalisz A.: *Wykładnia i stosowanie prawa wspólnotowego*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2007, s. 125.
- Turajski M.: *Pojęcie zasad prawa w oparciu o pracę S. Wronkowskiej, M. Zielińskiego i Z. Ziemińskiego p.t. „Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe”* (Warszawa, 1974), www.niecnastrona.republika.pl/Zasady-prawa.doc dostęp: 28 marca 2022.
- Redelbach A., S. Wronkowska, Z. Ziemiński: *Zarys teorii państwa i prawa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1992, s. 226.
- Scheffler T. (red.): *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, s. 10–11.
- Dworkin R.: *Biorąc prawa poważnie*, przeł. T. Kowalski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
- Alexy R.: Balancing, constitutional review, and representation, *International Journal of Constitutional Law* 2005, vol. 3, nr 4; Maroń G.: Formuła ważenia zasad prawa jako mechanizm usuwania ich kolizji na przykładzie koncepcji Roberta Alexego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, Seria Prawnicza, Zeszyt 53/2009, Prawo 7*; Kordela M.: *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2012.
- Giezek J., P. Kardas: *Podstawowe zagadnienia etyki adwokackiej*, Wydawnictwo ARCHE, Biblioteka Palestry, Sopot 2021 s. 85.
- Blackburn S.: *Oksfordzki słownik filozoficzny*, Wydawnictwo KIW, Warszawa 1997.
- Lazari-Pawłowska I.: Etyki zawodowe jako role społeczne, W: Lazari-Pawłowska I.: *Etyka. Pisma wybrane*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1992, s. 84.
- Sobański P., B. Kmiecik: Prawno – etyczne aspekty wykonywania zawodu adwokata w III Rzeszy. *Palestra* 2021, nr 1–2, s. 131.
- Koralewicz – Żębik J.: Socjologiczne aspekty etyki zawodowej: zarys problematyki. *Etyka* 1969, nr 4, s. 152–154.
- Dąbek J.: Normy etycznego postępowania w zawodzie adwokata. *Rynek – Społeczeństwo – Kultura* 2017, nr 2 (23), s. 12.
- Galewicz W.: W sprawie odrębności etyk zawodowych, W: Galewicz W. (red.): *Spór o pozycję etyk zawodowych*, Wydawnictwo UNIVERSITAS, Kraków 2010, s. 24.
- Bartkowiak L., T. Maksymiuk: O potrzebie kodeksu etyki zawodowej i argumentach przeciwnych – część I. *MW* 2019 nr 12, s. 28.
- Ożóg T.: *Podstawy deontologii i nowy status zwierząt*. W: Janeczek M. i wsp. (red.): *Historia weterynarii i deontologia*. Powszechno-Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2012, s. 404–405.
- Por. Helios J.: Rola deontologii weterynaryjnej w ochronie zwierząt i ich praw. W: J. Helios, W. Jedlecka (red.): *Prawna ochrona zwierząt. Przegląd Prawa i Administracji Tom CVIII*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2017.
- Ustawa o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko – weterynaryjnych, Dz.U. z 2019, poz. 1140.
- Pietrzykowski T.: *Prawo ochrony zwierząt. Pojęcia – zasady – dylematy*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2022, s. 204 i n.
- Zachariasz A.L.: *Moralność i rozum w ponowoczesności*. W: Z. Sareło (red.): *Moralność i etyka w ponowoczesności*, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1996, s. 37.
- Adamczyk D.: *Rola lekarza weterynarii w leczeniu zwierząt na gruncie prawa polskiego i unijnego*, nieopublikowana praca licencjacka napisana pod kierunkiem Prof. UW r Wioletty Jedleckiej, Wrocław 2019, s. 30.
- European Veterinary Code of Conduct 2019 edition FVE.

Dr hab. profesor UW r Joanna Helios,
e-mail: Joanna.helios@uwr.edu.pl